

El cinema

Juan José Caballero Molina

Escola Superior de Cinema i Audiovisuals de Catalunya
(Universitat de Barcelona);
Departament d'Història de l'Art
(Universitat de Barcelona)

Daniel Jariod

Escola Superior de Cinema i Audiovisuals de Catalunya
(Universitat de Barcelona);
Departament de Biblioteconomia, Documentació i Comunicació Audiovisual
(Universitat de Barcelona)

Immers en el marc d'un mercat globalitzat i digitalitzat de manera creixent, durant el bienni 2015–2016 el sector cinematogràfic s'esforça a assolir una cobejada estabilitat. El creixement s'albira darrere les xifres positives que es registren en algunes variables: nombre d'espectadors, volum productiu, nombre d'empreses... Alguns dels fets més destacables del bienni han estat continuació del conflicte instal·lat entre el Govern de la Generalitat i l'executiu del Partit Popular a l'entorn de l'anomenada *taxa de connectivitat*, i la nova llei de finançament, que ha entrat en vigor el 2016. L'aposta de les administracions pel desenvolupament de projectes competitius se suma a l'èxit comercial aconseguit per obres desenvolupades a partir del model de negoci implantat per les plataformes televisives.

CABALLERO MOLINA, Juan José; JARIOD, Daniel (2017): "El cinema", a CIVIL I SERRA, Marta; CORBELLÀ CORDOMÍ, Joan M.; FERRÉ PAVIA, Carme; SABATÉ I SALAZAR, Joan, eds.: *Informe de la comunicació a Catalunya 2015–2016*. Barcelona : Institut de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona : Generalitat de Catalunya. Direcció General de Difusió, pàgs. 157–172. Col·lecció Lexikon Informes, 5. ISSN 2014-2773. Disponible a: <http://incom.uab.cat/informe/2015-16/capitol8.pdf>

**A Catalunya,
segons les dades
de l'Institut Català
de les Empreses
Culturals, es
palesa una
dinàmica positiva
en el nombre
d'estrenes i de
títols exhibits**

**El projecte de
mercat únic
digital per al
2016-2017 preveu
la substitució
dels mercats
estatals per un
únic mercat de la
UE amb un gran
impacte potencial
sobre el sector
audiovisual**

1. Introducció

En el decurs del bienni 2015-2016 s'ha perllongat la incipient però esperançadora tendència alcista en el sector cinematogràfic albirada l'any 2014. A Catalunya, segons les dades de l'Institut Català de les Empreses Culturals (ICEC), es palesa una dinàmica positiva en el nombre d'estrenes i de títols exhibits. No obstant això, també observem (DEPARTAMENT DE CULTURA, 2015) com s'abaixa el nombre de projeccions i de cinemes i pantalles (tot i que el Principat es manté com el territori espanyol capdavanter en l'àmbit de l'exhibició). Mentrestant, al conjunt d'Espanya s'apuja la producció fins a situar el país com la setena potència mundial i la segona d'Europa, només superada per França (FAPAE, 2016), alhora que s'abaixa el cost mitjà de cada obra. L'optimisme, si s'escau, és només patrimoni d'un grup molt exclusiu de professionals, títols i empreses, i no de tot el sector.

Les administracions han mirat de garantir la solvència i sostenibilitat del sector promovent un nou sistema de finançament basat en les ajudes anticipades, juntament amb el desenvolupament de nous mecanismes i estratègies. Són mesures que han tractat, alhora, d'afavorir el viratge cap a un mercat cada cop més liberalitzat i globalitzat. Així, una de les grans novetats incloses en el Reial decret 1084/2015, de 4 de desembre (BOE, 5-12-2015), pel qual es desenvolupa la Llei del cinema 55/2007, de 28 de desembre, afecta el model d'explotació: ja no s'assenyalen terminis d'exclusivitat per a l'exhibició en sala i es permet la simultaneïtat amb la resta de finestres. Això ha de ser interpretat com el reconeixement jurídic d'unes pràctiques comercials que ja havien encetat una cautelosa implantació *de facto*, i que hauran de modificar la cadena de valor del producte cinematogràfic i, conseqüentment, les estratègies de comunicació i màrqueting. En paral·lel, tal com recull el *Llibre blanc de l'audiovisual de Catalunya*, "la Unió Europea ha engegat un procés de treball per crear un nou entorn operatiu per a les activitats basades en el comerç digital. El projecte de mercat únic digital per al 2016-2017 preveu la substitució dels mercats estatals per un únic mercat de la UE com a espai de referència en el comerç de drets, la provisió de serveis al ciutadà i la protecció de la propietat intel·lectual, amb un gran impacte potencial sobre el sector audiovisual" (CAC, 2016a: 107).

La viabilitat del cinema català —tal com ha reclamat públicament el Departament de Cultura— roman supeditada a la capacitat d'accés a recursos amb els quals poder donar suport a un teixit productiu malmès per les dràstiques retallades de fons públics registrades de 2010 ençà. Mentrestant, el cinema en llengua catalana, ancorat en una situació merament testimonial al seu propi territori natural, necessita una enèrgica reconducció que en normalitzi la presència a les sales, però que també el posicioni dins d'un mercat únic digital, dominat per les grans plataformes (Netflix, HBO...). En aquest marc caldrà vetllar pel respecte al principi de la diversitat cultural.

2. Polítiques cinematogràfiques

Val a dir que l'executiu de Mariano Rajoy ha tractat de reduir la tibantor amb el sector cinematogràfic promovent una trobada, l'abril de 2015

(*El País*, 27-04-2015) al Palau de la Moncloa amb el llavors president de Acadèmia de les Arts i les Ciències Cinematogràfiques d'Espanya, Antonio Resines, i diversos representants del sector cinematogràfic (Juan Gordon, Daniel Calparsoro...). L'objectiu era acostar postures i abordar temes candents i conflictius com ara el 21% d'IVA o l'ombra del temut prorrateig dels ajuts a l'amortització de les obres estrenades durant els exercicis 2012 i 2013. Aquest darrer neguit s'ha vist satisfet amb un acord que ha conduït a l'aprovació d'una ampliació del crèdit en el pressupost del Ministeri d'Educació, Cultura i Esport, per un import de 16 milions d'euros, destinats al Fons de Protecció a la Cinematografia. Amb aquesta quantitat s'ha aconseguit evitar l'incompliment del retorn íntegre de les quantitats compromeses. No s'ha avançat, però, en l'altra gran reivindicació del sector: el retorn del cinema al tipus reduït de l'IVA. Aquest és un tema que ara per ara sembla lluny de resoldre's.

El govern espanyol ha desenvolupat una tasca legislativa adreçada a l'adequació i al desplegament de la Llei del cinema 55/2007, de 28 de desembre. Així, el Reial decret llei 6/2015, de 14 de maig (*BOE*, 31-10-2015), es fixa com a objectiu ajustar el sistema d'ajuts al sector audiovisual a la "Comunicació de la Comissió sobre l'ajut estatal a les obres cinematogràfiques i altres produccions del sector audiovisual", publicada al *Diari Oficial de la Unió Europea* el 15 de novembre de 2013.¹ Segons aquest nou model de finançament, els imports concedits en concepte d'amortització es veuen substituïts per una línia d'ajuts anticipats i reemborsables, amb uns trams percentuals establerts en funció del nivell d'ingressos aconseguits. Aquests ajuts s'han començat a implantar l'1 de gener del 2016 i hauran de conviure transitòriament, fins l'any 2018, amb els mecanismes fins aleshores vigents. Com s'ha comentat, per això durant l'any 2016 s'ha hagut d'ampliar la dotació pressupostària de l'Institut de la Cinematografia i les Arts Audiovisuals (ICAA) destinada a ajuts fins als 60 milions d'euros. Amb aquestes mesures es capgira la política pública de finançament de la producció cinematogràfica i es fa possible que el sector eviti haver de fer front a les despeses de finançament. S'estableix un topall pel que fa a la transferència de fons públics, que no pot superar la quantitat d'1.300.000 € ni el 50% dels costos reconeguts (o el 60% de les aportacions fetes per empreses espanyoles a projectes coproduïts amb societats d'altres estats membres de la Unió Europea). També s'estableix, però, un import màxim d'1.800.000 € per a projectes considerats d'especial interès, que incorporin nous talents, que optaran a la concessió dels anomenats *ajuts selectius*.

Cap variació, però, no s'ha produït respecte al que preveia la Llei 27/2014, de 27 de novembre (*BOE*, 26-11-2014) ni pel que fa al finançament privat obtingut mitjançant l'aprovació de la línia de desgravacions fiscals, ni pel que fa a la llei del mecenatge, que no complien les expectatives del sector.²

D'altra banda, s'han aixecat veus contràries al sistema de criteris objectius que regula l'assignació i la quantitat dels ajuts.³ Aquest sistema, consensuat amb la Federació d'Associacions de Productors Audiovisuals Espanyols (FAPAE), valora, com assenyalava el text del Reial decret, "la solvència tècnica del beneficiari, la viabilitat econòmica i financera del projecte, la seva difusió, la seva rellevància cultural, espanyola i europea,

No s'ha aconseguit el retorn del cinema al tipus reduït d'IVA

1. Comunicació de la Comissió 2013/C 332/01.

2. Vegeu el capítol "La indústria del cinema" de l'*Informe de la comunicació a Catalunya 2013-2014*.

3. Especificat a l'Ordre ECD/2796/2015, de 18 de desembre (*BOE*, 23-12-2015).

**L'aposta del
Ministeri pel
cinema comercial
resulta evident.
Les pel·lícules que
poden aspirar a
rebre els beneficis
dels ajuts són les
que semblen no
necessitar-los**

el seu caràcter innovador, així com l'impacte socioeconòmic de la inversió esperada a Espanya". Així, es penalitza la inclusió de potencials nous promotors, molt condicionats per accedir als ajuts públics. L'aposta del Ministeri pel cinema comercial resulta evident.⁴ Les pel·lícules que poden aspirar a rebre els beneficis dels ajuts són les que semblen no necessitar-los. Així, segons la Unión de Cineastas, "el resultat significa un greu retrocés en els principis de proporcionalitat i excepció cultural, ja molt minvats, i abundarà en un empobriment del cinema i de la seva diversitat temàtica i narrativa. És una aposta ferma en defensa de les grans productores i en particular, de les vinculades a les televisions privades" (*El País*, 23-12-2015).

L'altra modificació substancial ha consistit en allò que el Reial decret llei 1084/2015 identifica com "una simplificació de les normes que afecten els processos de distribució i exhibició de les obres cinematogràfiques", modificació que "elimina requisits no necessaris per no estar directament vinculats amb les funcions de les administracions competents". A efectes pràctics, aquesta simplificació comporta no haver de respectar cap termini preceptiu mínim entre el llançament comercial de l'obra en sales i l'inici de la seva explotació per altres canals (vídeo a la carta, edició en suport digital...).

El novembre de 2015 esclata un escàndol quan es comencen a succeir els judicis pel frau milionari en els ajuts concedits a 68 productores (responsables de 38 de les 74 pel·lícules que els van sol·licitar), en palesar-se una pràctica consistent a inflar les dades d'espectadors, sessions i recaptació assolits pels títols d'aquestes companyies en un total de 228 sales espanyoles. Estaven implicades en aquest frau productores, distribuïdores i exhibidores d'arreu d'Espanya. Aquesta conxorxa empresarial ha estat analitzada per l'ICAA i enviada a la Fiscalia General de l'Estat, que a instàncies de la Intervenció General de l'Administració de l'Estat (IGAE), ha endegat investigacions tant per la via contenciosa administrativa com per la penal a cinc jutjats de Madrid. Destacades personalitats del sector cinematogràfic (Enrique Cerezo, José Luis Garci, Gerardo Herrero, Enrique González Macho, José Frade, Jaume Roures, Josep Maria Benet, Lluís Miñarro...) s'han vist involucrades en aquest complex procés judicial per presumpte delictes contra la hisenda pública i falsedat documental. Finalment, davant la impossibilitat d'investigar la fiabilitat de moltes de les dades, l'ICAA ha optat per desestimar l'actuació contra 26 de les obres sota sospita i només ha resolt minorar, congelar o denegar la subvenció, segons els cas, a les altres 12.

A Catalunya, durant el bienni s'ha produït un estira-i-arronsa entre l'administració espanyola i el Govern, a resultes de l'enviament per part del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques, l'11 de febrer de 2015, d'una nota adreçada al Govern de la Generalitat on denunciava la "discrepància" o conflicte d'interessos que suscitava la Llei del Parlament de Catalunya 15/2014, de 4 de desembre (*DOGC*, 10-12-2014), de l'impost sobre la provisió de continguts per part dels prestadors de serveis de comunicacions electròniques i de foment del sector i la difusió de la cultura digital.

S'obrí llavors, a instàncies de l'executiu espanyol, un termini de nou mesos perquè el Govern de la Generalitat i els operadors arribessin a un

4. De fet, també es regula el nombre mínim de còpies distribuïdes durant el llançament comercial, en funció del cost reconegut: 40 per a les obres amb un pressupost superior als 2 milions d'euros i 20 per a les que se situïn fins a aquest llindar.

acord. La reunió amb el sector audiovisual es va celebrar el 16 de febrer de 2015. Arran d'aquesta trobada, el debat es va traslladar al Parlament, on l'11 de juny es va aprovar la Resolució 1066/X, que instava el Govern al desenvolupament i aplicació de l'esmentada llei. Així les coses, el 14 de setembre de 2015 el Tribunal Constitucional va admetre a tràmit el recurs contra el capítol I de la llei presentat per l'executiu espanyol invocant l'art. 161.2 de la Constitució. La suspensió cautelar de la recaptació d'aquesta anomenada taxa de connectivitat va provocar un comunicat del Departament de Cultura, "Sobre la suspensió de l'impost per al foment audiovisual" (14-09-2015), que lamentava els efectes que el bloqueig sobre l'aplicació sobre aquesta llei podia tenir sobre un sector audiovisual molt minvat, segons s'assenyalava, pel fet que les produccions catalanes disposen d'un "pressupost mitjà que no arriba als 2,5 milions d'euros", i que cal "incrementar les dotacions a les diferents línies d'ajut, recuperar-ne algunes i dissenyar-ne de noves". El Tribunal Constitucional, per fi, va aixecar la suspensió el 23 de novembre, davant de l'escassa rellevància que, reconeixia, l'impost representava sobre el volum de negoci dels operadors de comunicacions.

La suspensió de l'anomenada taxa de connectivitat afecta les produccions catalanes, que són de pressupost mitjà

Taula 1. Subvencions concedides per l'ICEC al sector audiovisual (2013—2016)

Tipologia de subvencions	2013		2014		2015		2016 ^A	
	Imports concedits (€)	%	Imports concedits (€)	%	Imports concedits (€)	%	Imports concedits (€)	%
Suport a la formació	200.000,00	2,11	200.000,00	2,55	178.000,00	1,30	125.000,00	0,95
Suport a la producció i explotació	7.087.499,60	74,82	5.313.000,00	67,77	14.681.063,01	80,91	9.794.151,02	74,58
Desenvolupament de projectes audiovisuals	0,00	0,00	0,00	0,00	500.000,00	3,28	550.000,00	4,19
Suport a la difusió i promoció	922.332,93	9,74	960.000,00	12,25	1.822.959,42	13,29	2.388.913,20	18,19
Suport a la millora de les infraestructures	166.666,00	1,76	385.691,00	4,92	166.666,00	1,21	181.266,00	1,38
Ajuts en les modalitats d'aportacions reintegrables a la distribució d'obres audiovisuals ^B	1.026.287,00	10,83	980.803,73	12,51	—	—	—	—
Actuació <i>El dia més curt</i> ^C	—	—	—	—	1.500	0,01	—	—
Convenis amb les associacions representatives del sector audiovisual a Catalunya ^C	—	—	—	—	—	—	93.690,00	0,71
Barcelona Catalunya Film Commission	70.000,00	0,74	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Total	9.472.785,53	100 ,00	7.839.494,73	100,00	17.350.188,43	100 ,00	13.133.020,22	100,00

^A Les dades corresponents a l'exercici 2016 són provisionals.

^B Línia de subvenció de films catalans i europeus per part d'empreses de distribució independents. En els exercicis 2015 i 2016 ha estat incorporada al capítol corresponent a la producció i explotació.

^C Partida de nova creació de la qual han estat beneficiaris Productors Audiovisuals Federats (PROA) i Productors Audiovisuals de Catalunya (PAC).

Font: ICEC (2016) i comunicació personal amb l'ICEC (març de 2017).

És aquest un intent del Govern per pal·liar la forta davallada experimentada entre els exercicis 2010 i 2014 dels recursos públics destinats a les polítiques audiovisuals. Al *Llibre blanc de l'audiovisual de Catalunya* s'assenyala que “el pressupost total del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya corresponent a cinematografia i vídeo va davallar un 49,7% del 2010 al 2014 i es va situar en 17,87 milions d'euros, la xifra més baixa del període” (CAC, 2016: 96).

El repàs de les dades reflectides a la taula 1⁵ mostra com aquesta dinàmica s'ha vist esmenada durant el darrer bienni, ja que el 2015 s'han registrat increments molt substancials dels imports concedits. Pel que fa al suport a la producció, l'exercici 2015 ha experimentat una pujada d'un 107,14% en relació a 2013 i d'un 176,32% respecte a 2014. En el capítol de difusió i promoció, es constata un increment d'un 97,65% respecte de 2013 i d'un 89,89% —una xifra lleugerament més baixa— respecte a l'exercici immediatament anterior. Aquesta millora es tempera de manera manifesta el 2016, amb una reducció important de 4.886.911,99 € a la partida destinada al suport a la producció, el que suposa una minva d'un 33,29%. D'altra banda, s'incrementen en un 10,00% els ajuts al desenvolupament de projectes i en un 31,05% el capítol de difusió i promoció. La comparació amb les xifres assolides durant el bienni anterior no ofereix cap dubte sobre la importància de la millora aconseguida.

L'any 2015 va cloure amb “una despesa en cinematografia i vídeo de 24,68 milions,⁶ quantitat que representa un descens del 30,46% respecte de 2010, percentatge similar [al descens de despesa] del conjunt del departament (del 32,1%)” (CAC, 2016a: 96). Atès que el pressupost del Departament de Cultura destinat a cinematografia i vídeo (DEPARTAMENT DE CULTURA, 2016a) representa un 9,67% sobre el total, supera amb escreix tant en termes absoluts com relatius la despesa per aquest mateix concepte durant els exercicis anteriors (18.046.918,20 € el 2013 i 17.836.975,52 € el 2014, que en relació al conjunt d'actuacions del Departament suposen increments del 7,47 i 7,27%, respectivament).

El 2015 el Departament de Cultura, mitjançant l'Oficina de Suport a la Iniciativa Cultural, ha destinat a l'àmbit de la llengua un total de 4.397.526,49 € en concepte de subvencions (DEPARTAMENT DE CULTURA, 2016a). La partida més important —per un valor d'1.738.416,38 €— ha estat dirigida a augmentar el nombre d'estrenes comercials de llargmetratges doblats o subtitulats en llengua catalana, i se n'ha reservat una altra —per un import de 127.506,03 €— per a iniciatives destinades a incorporar el doblatge o la subtitulació en català de llargmetratges en finestres d'explotació posteriors a les sales d'exhibició cinematogràfica.

Diverses entitats, com Plataforma per la Llengua (2015), han criticat reiteradament l'estat deprimit i residual en el qual es troba el català al cinema, tot reclamant solucions. El Departament de Cultura ha continuat confiant en els acords assolits amb Fedicine i el Gremi d'Empresaris de Cinemes de Catalunya l'any 2012 (Resolució CLT/92/2012, DOGC 02-02-2012), per bé que fins a l'actualitat no s'ha acreditat que aquest mecanisme hagi estat eficaç per assolir l'equitat lingüística.⁷ Així ho posen de manifest

5. Si contrastem les partides dels exercicis corresponents al bienni actual i a l'anterior es palesa la desaparició a partir de l'any 2014 de la destinada a la Barcelona Catalunya Film Commission (BCFC). No es va renovar el conveni signat per l'ICEC i l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), vigent entre els anys 2007 i 2013, i la BCFC passa a ser un servei directament dependent de l'àrea de l'audiovisual de l'ICEC. A partir de l'any 2015 s'inclou una nova iniciativa que té per objecte el desenvolupament de projectes audiovisuals i la incorporació d'una actuació concreta (*El dia més curt*). El 2016 s'instauen convenis amb associacions considerades representatives del sector audiovisual.

6. Veure dades de l'ICEC (taula 1)

7. Les pel·lícules que s'han beneficiat de l'acord signat entre el Departament de Cultura i Fedicine durant l'any 2015 continuen mostrant un perfil majoritàriament adreçat al públic infantil (10 de 14). En nombre d'espectadors (DEPARTAMENT DE CULTURA, 2016a) només una aconsegueix superar el 20% d'assistència sobre el total registrat: *Astèrix: la residència dels déus* (22,17%). A l'altre extrem, dels 675.257 espectadors que va tenir la superproducció *Jurassic World*, només 20.130 ho van ser de la versió catalana, un 2,98%. Així que l'assistència a les versions en català només esdevé rellevant en casos molt puntuals. Segons l'ICEC, una segona pel·lícula va superar el 20%, *Irrational man*, amb un 26,57%. Però es tracta d'una equivocació: 9.240 espectadors són en realitat l'11,56% de 79.957. Caldrà esmenar aquesta dada en les futures memòries de l'ICEC per evitar que es perpetui l'error.

les xifres de l'evolució experimentada per l'assistència d'espectadors a les sessions de cinema en català: durant els quatre anys anteriors, només s'ha superat el llindar del mig milió d'espectadors el 2015.

Taula 2. Espectadors de cinema en català (2015–2016)^A

	2015	2016
Tipus de versió		
Versió original catalana	126.259	48.831
Versió doblada	443.721	348.841
Versió subtitulada	17.609	88.045
Total	587.589	485.717

^A Inclou llargmetratges i curtmetratges.

Font: Departament de Cultura (2016b) i comunicació personal amb l'ICEC (febrer de 2017).

Totes les dades relatives a les diverses modalitats de versions presenten un comportament erràtic, amb una fluctuació constant, però sempre sotmesa a un sostre gens esperançador si ens hem de remetre als objectius originàriament traçats l'any 2012 o si simplement establim la comparativa amb els resultats assolits en l'explotació de les versions en l'altra llengua oficial. Només es pot destacar la sorprenentment alta xifra assolida el 2016 pel nombre d'espectadors a les sessions en versió original subtitulada en català. Aquesta és fruit en bona mesura de la consolidació d'una oferta més regular en aquesta versió, arran de la inauguració, el 17 de setembre de 2014, dels Cinemes Texas a Barcelona, i sobretot de la signatura, el 14 de setembre de 2015, d'un acord entre el seu propietari, Ventura Pons, i el Departament de Cultura per tal de garantir la programació d'un nombre mínim anual de 84 llargmetratges subtitulats en català a les seves sales. Aquesta xifra suposa exactament un augment d'un 400% respecte al mateix 2015 i molt més encara (un 735,74%) respecte als 10.535 espectadors aconseguits l'any 2013. Més enllà d'això, el balanç d'espectadors de cinema en català continua essent merament testimonial i no s'albira cap expectativa d'assolir en el curt termini la cobejada presència normalitzada del català a les cartelleres de casa nostra.

3. Producció

Les xifres de la producció cinematogràfica durant aquest bienni (vegeu la taula 3) indiquen que el cinema espanyol ha assolit màxims impensables una dècada abans (recordem que entre 2005 i 2012 la mitjana de producció era de 175,50 llargmetratges per any).⁸

Per contra, Catalunya, amb una mitjana dins del període 2013–2016 de 71,25 llargmetratges, es manté en la seva constant de producció, amb un pic excepcional el 2015 i el retorn a les xifres habituals el 2016 (bona part d'aquesta excepcionalitat es deu a l'insospitadament alt nombre de documentals d'aquell any, un 45,16% del total), tal com mostra la taula 4.

8. Càlcul fet a partir de dades dels darrers deu anys proporcionades per l'ICAA (2015).

Taula 3. Producció de llargmetratges espanyols i catalans (2013–2016)

	2013	2014	2015	2016
Llargmetratges espanyols	231	225	255	257
Llargmetratges catalans	75	71	93	75
% catalans/espanyols	32,47	31,56	36,47	29,18

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'ICAA (2016b) i la FAPAE (2016) i mitjançant comunicació personal amb l'ICEC (febrer de 2017).

Taula 4. Llargmetratges produïts a Catalunya (2013–2016)

	2013	2014	2015	2016
Total llargmetratges	75	71	93	75
Coproduccions internacionals	16	5	17	19
Documentals	23	32	42	29
Animació	0	1	1	3

Nota: la taula indica la producció catalana. També en el context espanyol la producció documental va ser poc habitual l'any 2015. Si restem de les quantitats totals les obres catalanes, trobem que de 162 llargmetratges produïts, 71 eren documentals, és a dir, el 43,83% (FAPAE, 2016).

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'ICAA (2016b) i la FAPAE (2016) i mitjançant comunicació personal amb l'ICEC (febrer de 2017).

9. El Reial decret llei 6/2015 estableix en el seu argumentari una diagnosi del teixit productiu espanyol, el qual caracteritza com a "llastat per la petita dimensió de les empreses, la baixa producció mitjana, la subcapitalització crònica i el consegüentment alt grau de dependència dels ajuts públics i del finançament de tercers".

10. La llista mundial l'encapçala l'Índia (amb més de 1.900 films), seguida dels Estats Units d'Amèrica (791 films) i la Xina (686 films). Espanya queda per sota de França (que amb 300 films és el primer productor europeu) i Corea del Sud (amb 269 obres). També segons aquest text, el conjunt dels 28 membres de la Unió Europea va produir el 2015 un total de 1.643 pel·lícules, de les quals són espanyoles el 15,52% (FAPAE, 2016: 20).

11. Sense oblidar les coproduccions, que també s'enfilen fins a les 57, de les quals 17 (el 29,82%) van integrar alguna empresa catalana (FAPAE, 2016: 20).

Així, doncs, tot i la precarietat endèmica del teixit productiu espanyol⁹ i la incertesa de les conseqüències immediates del canvi de sistema de subvencions, l'activitat cinematogràfica ha anat creixent. Les xifres de 2015 (FAPAE, 2016) mostren que Espanya és el setè país del món que produeix més pel·lícules¹⁰ (una dada ratificada el 2016, quan s'incrementa encara en dos títols la xifra de l'any anterior). A més, en el cas concret de 2015, les dades no només són elevades pel que fa a volum de produccions (255); també ho són pel que fa a estrenes (177) i a rodats (209).¹¹ A més, van venir acompanyades de l'augment d'empreses inscrites al Registre d'Empreses i Activitats Comercials. El 2015 figuraven 1.790 empreses, davant de les 1.530 censades el 2012, les 1.627 de 2013 i les 1.713 de 2014 (DEPARTAMENT DE CULTURA, 2016a). Així, si el 2014 hi havia 276 empreses que registraven activitat (73 de les quals, un 26,45%, eren catalanes), el 2015 passaren a ser 343 (97 d'elles catalanes, un 28,28% del total) (ICAA, 2016).

El nombre de productores actives és prou significatiu (i en el cas català gairebé triplica el nombre d'empreses amb capacitat per intervenir en el desenvolupament d'algun projecte de l'any 2005, en què només 33 ho aconseguiren). El conjunt de les dades és francament positiu i hi ha dues variables cabdals dins d'un panorama productiu afectat per una inestabilitat i fragilitat endèmiques. D'una banda, el cost mitjà d'una pel·lícula s'ha anat reduint fins a situar-se en 1,3 milions d'euros el 2015 (FAPAE, 2016) i en 2,83 milions el 2016 (ICAA, 2016b).¹² De l'altra, sis empreses (entre les quals figuren els operadors televisius Atresmedia Cine, Telecinco Cinema i Telefónica Studios, a més de Zeta Cinema i les productores de *Ocho apellidos catalanes*, Weather Films i Lazona Films) han acaparat la quota de pantalla el 2015. En aquest mateix any tan sols cinc empreses han pres part en el desenvolupament de cinc o més obres, mentre que 298 (és a dir, el 86,88%) només han estat en disposició de participar en un sol projecte.

El paisatge productiu tant espanyol com català continuen microfragmentats, una situació "preocupant a la vista del que està

passant en la dinàmica del mercat internacional, de la perspectiva dels efectes de la política de mercat únic digital que empeny la Comissió Europea” (CORBELLA, 2016). Ara mateix, però, és probable que totes aquestes situacions de fons acabin emmascarades pels bons números que presenta el bienni en termes d'exploració, fruit de l'èxit econòmic indiscutible de determinades obres puntuals, tal com veurem.

Els premis Gaudí i Goya han girat durant aquest dos anys entorn de pràcticament els mateixos films, que a més són produccions catalanes. 2015 va ser l'any de *Truman*, de Cesc Gay (Trumanfilm, Imposible Films), guanyadora tant del Goya a la millor pel·lícula com del Gaudí a la millor pel·lícula de parla no catalana. El 2016 *Un monstruo viene a verme* (Telecinco Cinema, Apaches Entertainment, A Monster Calls, Películas La Trini) va acaparar bona part dels guardons en disputa i s'emportà el Gaudí a la millor obra de parla no catalana i nou Goyas, incloent-hi el de millor director per J. A. Bayona. No va obtenir, però, el de millor pel·lícula, que va ser per a l'obra *prima* de Raúl Arévalo *Tarde para la ira* (La Canica Films, Agosto, La Película). Pel que fa al Gaudí de millor pel·lícula en parla catalana, el 2015 va recaure en *El camí més llarg per tornar a casa*, de Sergi Pérez (Primitive Films, Compacto), i el 2016, en *La propera pell*, d'Isaki Lacuesta i Isa Campo (Corte y Confección de Películas, Sentido Films, La Termita Films, Bord Cadre). Però la sorpresa del bienni ha estat un curtmetratge català, *Timecode*, dirigit per Juanjo Giménez (Nadir Films, ECIR), que va guanyar la Palma d'Or de Canes al millor curtmetratge el 2016. Iniciava així una carrera que li va fer obtenir també el Gaudí i el Goya de la seva categoria i acabar nominat a l'Òscar de Hollywood.

4. Exploració

Les xifres de l'exhibició en sales són totes positives, amb l'única excepció del nombre de pantalles de cinema, que disminueix lleugerament: si el 2014 trobàvem 710 cinemes actius, amb 3.700 pantalles, al 2015 el nombre de pantalles baixa a les 3.588 (un 3,03% menys), encara que, paradoxalment, el nombre de sales puja, situant-se en les 711 (ICAA, 2016).¹³ Segons la Societat General d'Autors i Editors (SGAE), Catalunya és el territori amb més sales i pantalles: 145 i 728, respectivament. Una variació molt lleu respecte del bienni anterior, quan comptava amb 149 cinemes i 742 sales (FUNDACIÓN SGAE, 2016). El 2016 continua aquesta tendència al conjunt d'Espanya. Estan censades, a data d'abril de 2016 (AIMC, 2016),¹⁴ un total de 675 sales amb 3.492 pantalles (658 de les quals són a Catalunya).

Pel que fa a la digitalització de les pantalles comercials (SGAE, 2016), després d'haver estat per darrere de la mitja europea, ara l'expansió de la digitalització a Espanya avança a un ritme més alt: si el 2014 es comptaven a la Unió Europea 34.130 pantalles digitals, a Espanya només 2.720 de les 3.700 pantalles ho eren (el 73,51%). En canvi, a Europa es va créixer en un 6,57% el 2015, fins arribar a les 36.373, mentre que Espanya ho va fer en un 7,8%, assolint les 3.302 (un 92,03% sobre el total de pantalles). L'any 2016 aquest percentatge ja sobrepassava el 95,10%,

Les xifres de l'exhibició en sales són totes positives, amb l'única excepció del nombre de pantalles de cinema, que disminueix lleugerament

12. Aquesta discrepància en l'avaluació del cost mitjà d'un projecte de llargmetratge cinematogràfic és fruit dels diferents paràmetres emprats: el mostreig de l'ICAA pren com a referència només els llargmetratges amb un pressupost reconegut superior als 900.000 €, mentre que el de FAPAE no discrimina les produccions documentals, caracteritzades per uns pressupostos sensiblement inferiors.

13. És un tema en què és difícil trobar fonts coincidents. Mentre l'SGAE situa les xifres en 733 sales i 3.719 pantalles el 2014, i en 717 sales i 3.587 pantalles el 2015; la consultoria AIMC situa les xifres de 2015 en 675 locals i 3.558 pantalles (AIMC, 2016). El que sí tenen en comú totes elles és el dibuix d'un parc de sales i pantalles que, després del dramàtic sotrac dels anys 2011–2013, quan van arribar a tancar més de 130 sales, ha vist alentida la seva erosió.

14. La font no especifica el nombre de sales catalanes. Com es pot veure a la nota anterior, les dades d'AIMC destaquen per ser força més baixes que les de la resta de fonts. Però malgrat que no abastin la totalitat del parc de sales existent, sí que apunten noves disminucions, de manera que són útils, ni que sigui en termes relatius, per constatar la contracció de la xarxa de distribució tradicional.

Taula 5. Llargmetratges amb més recaptació al mercat espanyol (2015–2016)

2015				
Títol	País	Estrena	Espectadors	Recaptació (€)
1 <i>Ocho apellidos catalanes</i>	Espanya	20–11–2015	5.134.311	32.093.594
2 <i>Los minions</i>	EUA	03–07–2015	4.321.250	24.433.591
3 <i>Jurassic World</i>	EUA	12–06–2015	3.607.874	22.219.960
4 <i>Star wars: el despertar de la fuerza</i>	EUA	18–12–2015	3.352.435	22.101.956
5 <i>Del revés (Inside out)</i>	EUA	17–07–2015	3.831.769	21.732.854
2016				
Títol	País	Estrena	Espectadors	Recaptació (€)
1 <i>Un monstruo viene a verme</i>	Espanya	07–10–2016	4.620.133	26.490.275
2 <i>Mascotas</i>	EUA	05–08–2016	3.922.844	21.840.673
3 <i>Buscando a Dory</i>	EUA	22–06–2016	3.190.758	17.612.187
4 <i>El libro de la selva</i>	EUA	15–04–2016	2.990.024	16.854.249
5 <i>El renacido</i>	EUA	05–02–2016	2.247.379	14.479.235

Font: ICAA a partir de dades de RENTRAK (2015) i COMSCORE (2016).

Taula 6. Llargmetratges espanyols amb més recaptació al mercat espanyol (2015–2016)

2015				
Títol	Estrena	Espectadors	Recaptació (€)	
1 <i>Ocho apellidos catalanes</i>	20–11–2015	5.134.311	32.093.594	
2 <i>Atrapa la bandera</i>	28–08–2015	1.945.055	11.095.946	
3 <i>Perdiendo el norte</i>	06–03–2015	1.632.499	10.395.288	
4 <i>Regresión</i>	02–10–2015	1.429.953	8.933.226	
5 <i>Ahora o nunca</i>	19–06–2015	1.419.820	8.442.163	
2016				
Títol	Estrena	Espectadors	Recaptació (€)	
1 <i>Un monstruo viene a verme</i>	07–10–2016	4.620.133	26.490.275	
2 <i>Villaviciosa de al Lado</i>	02–12–2016	1.388.988	8.983.351	
3 <i>Cien años de perdón</i>	04–03–2016	1.073.974	6.676.116	
4 <i>Cuerpo de élite</i>	26–08–2016	1.102.339	6.539.462	
5 <i>Kiki, el amor se hace</i>	01–04–2016	1.062.007	6.195.929	

Font: ICAA a partir de dades de RENTRAK (2015) i COMSCORE (2016).

amb 3.321 pantalles digitalitzades. A Catalunya trobem censades l'abril del mateix any 648 pantalles digitals, un 98,48% del total (AIMC, 2016).

Més enllà d'aquest apartat, l'exhibició en sales ha gaudit d'un ascens considerable i s'han assolit uns nivells de recaptació que no s'havien vist des de 2009 (ICAA, 2016).

Davant d'unes xifres, l'any 2014, de 87.988.991 espectadors i 518.176.130,42 € de recaptació (dels quals un 25,43% correspon a llargmetratges espanyols), trobem que el 2015 passen per taquilla 96.137.282 persones (un 9,26% més) i es recapten 575.242.478,42 € (del quals un 19,42% són produccions espanyoles). El 2016 s'assoleixen 100.275.624 espectadors (un increment del 4,30% respecte a l'any anterior) i 601.770.637 € de recaptació (dels quals als films espanyols els correspon un 18,12%). Aquestes dades confirmen la tendència alcista, lluny de les xifres de l'any 2013, quan es toca fons amb 78.690.507 espectadors i 506.303.276 € recaptats.

Pel que fa al futur de l'exhibició cinematogràfica tradicional, cal repassar les estadístiques de l'Estudio General de Medios (EGM) del bienni. L'edat mitjana de l'espectador és de 47 anys i escaig (47,3 el 2015 i 47,7 el 2016). Els perfils d'edat més elevada són els espectadors més fidels:

el 2015 el 21,7% dels majors de 65 anys assegurava anar al cinema un o més d'un cop per setmana, mentre que el 2016 constitueixen el 22% del total. Per contra, els que tenien entre 14 i 24 anys suposaven només el 12,3%, i entre aquests només el 9,5% assegurava anar al cinema un o més d'un cop per setmana.¹⁵ Per a aquesta franja, la freqüència més habitual d'assistència al cinema és un cop al mes, segons manifesten l'11,6% dels enquestats. Estem abocats, doncs, a un envelliment gradual de la població cinèfila. En el context espanyol (SGAE, 2016) el cost mitjà de l'entrada de cinema s'ha situat el 2015 en 6,0 €¹⁶, i la despesa mitjana per habitant, en 12,2 €. En el cas de Catalunya, el cost mitjà de l'entrada ha estat de 6,4 €, i la despesa, de 15,8 €, dades en tots dos casos superiors a les de l'any anterior (6,3 € i 14,0 €, respectivament).

Els tres últims anys de millora en termes de recaptació presenten un denominador comú: en tots tres casos la pel·lícula més taquillera ha estat una producció espanyola, i totes tres s'han fet un lloc entre les cinc cintes espanyoles amb més recaptació de la història.¹⁷ L'absència, però, de films espanyols fora d'aquestes primeres posicions permet diagnosticar paral·lelament la feblesa d'aquest entramat productiu i palesa que només algunes obres puntuals poden lluitar contra la presència abassegadora de les produccions nord-americanes.

A la taula 6 veiem que el 2015 *Ocho apellidos catalanes* (Weather Films, La Zona Films) encapçala totes les estadístiques. Però hem d'anar a la desena posició per trobar la següent obra espanyola, *Atrapa la bandera* (Telecinco Cinema, Los Rockets La Película, Telefónica Studios, 4 Cats Pictures, Lightbox Entertainment, Ikiru Films). Molt a prop —a les tretzena, quinzena i setzena posicions, respectivament— trobaríem les tres produccions restants de la taula. Però ja no torna a aparèixer cap altre film espanyol entre els trenta primers llocs (SGAE, 2016). El 2016 la situació és similar:¹⁸ segons consta al resum històric de l'ICAA per aquest any, apart de la pel·lícula al cap de la llista, hem d'anar a la divuitena posició del conjunt per trobar-nos amb el film que ocupa aquí la segona posició, *Villaviciosa de al lado* (Atresmedia Cine, Aparte Films, Villaviciosa Producciones), i aquí s'acumula la resta a poca distància: a les posicions vintena, vintiuena i vintisisena, respectivament. És a dir, unes poques produccions puntuals fan una contribució molt forta per anivellar el que serien d'una altra manera unes xifres molt modestes.¹⁹

Cal recordar que l'any 2014 es comptabilitzen 328 distribuïdores actives, de les quals 204 (un 62,19%) només distribueixen un film; 73, entre dos i cinc (22,26%); 18, entre sis i deu (5,49%), i 33 (un 10,06%), més de deu, mentre que el 2015 (ICAA, 2016) trobem 341 distribuïdores actives, un 3,96% més, però amb un repartiment similar a l'any anterior: 214 empreses només van distribuir un film (representen el 62,76% del total); 70 en van distribuir entre dos i cinc (20,53%); 24, entre sis i deu (7,04%), i 33, més de deu (el 9,68% del total). Això, per a un total de 1.590 films distribuïts el 2014 i 1.750 el 2015.²⁰ Val a dir que, d'aquests darrers, 1.359 eren estrangers, i 391 (el 22,34% del total), espanyols.²¹ A la vuitena plaça del llistat de distribuïdores amb més volum de negoci trobem la primera distribuïdora catalana, A Contracorriente Films, que va posar al mercat 81 films que van atreure en conjunt 2.350.521 espectadors, amb una recaptació total de 14.539.303,47 € (ICAA, 2016b).

15. La freqüència més habitual d'assistència al cinema és un cop al mes, segons manifesten l'11,6% dels enquestats (EGM).

16. Pel que fa al 2016, l'associació de consumidors FACUA va donar a conèixer una enquesta amb dades de febrer d'aquest any que situava el preu mitjà de l'entrada en 7,00 €. S'ha de tenir present que només treballava amb capitals de província. En el cas de les capitals catalanes, el preu mitjà se situa en 8,44 € a Barcelona, 5,83 € a Girona, 7,00 € a Lleida i 7,50 € a Tarragona, el que resulta en una mitjana de 7,19 € (FACUA, 2016).

17. Amb dades de l'ICAA (2016a), els cinc films espanyols amb recaptació més alta són, per aquest ordre: *Ocho apellidos vascos* (2014), *Lo imposible* (2012), *Ocho apellidos catalanes* (2015), *Los otros* (2001) i *Un monstruo viene a verme* (2016).

18. En termes totals de 2016, i segons aquestes dades de comScore, la segona posició l'ocupa *Palmeras en la nieve*, amb 12.224.777 € de recaptació i 1.899.845 espectadors, però atès que va ser estrenada el 2015, no consta, òbviament, com a obra del 2016. Sense tenir en compte aquest factor, *Palmeras* ocuparia el novè lloc dins el rànquing absolut de taquilla.

19. Si restem els números d'*Un monstruo viene a verme* del total espanyol de l'any, la quota de pantalla de 2016 cau a nivells de 2007 (concretament, passa del 18,13 al 13,71%).

20. Suposa un 10,06% més de films distribuïts respecte a l'any anterior.

21. Percentatge més baix que al 2014, quan els 401 films espanyols van representar el 25,22% del total de films distribuïts.

Mentre el vídeo domèstic s'enfonsa, el vídeo a la carta puja tant a Europa com a Espanya

Els butlletins de l'ICAA aporten una variable interessant per contextualitzar l'entusiasme. El 2014 es van qualificar 216 obres cinematogràfiques, de les quals se'n van estrenar 153 (el 70,83%), mentre que el 2015, de les 255 obres qualificades, se'n van estrenar 177 (un 69,41%). És a dir que, tot i que la producció augmenta el 18,06%, el percentatge total d'obres estrenades no només no augmenta sinó que baixa en més d'un punt. Aquest fet indica que més de la quarta part de la producció de cada any queda inèdita, sense explotació comercial en sales. A més, de les obres estrenades, poques ho fan en condicions competitives: de les 153 estrenes de 2014, només 6 (un 3,92%) surten amb més de 300 còpies (i d'aquestes, només una amb més de 500). El 2015 les xifres són lleugerament més altes: 177 estrenes, 13 de les quals amb més de 300 còpies (el 7,34%) i, d'aquestes, 3 amb més de 500.²² Però no perdem de vista que, per exemple, el 2016, segons l'ICAA, entre Telecinco Cinema, que va estrenar 4 films, i Atresmedia Cine, que en va estrenar 13, van sumar el 75,29% de la quota de pantalla espanyola. La primera va obtenir el 42,82% de la quota, amb una recaptació total de 39.381.869 € i un total de 6.759.007 espectadors, i la seva principal competidora, una quota de mercat del 32,47%, 29.866.457 € de recaptació i 4.911.757 espectadors (GABINETE DE PRENSA MEDIASET ESPAÑA, 2017). Mediapro seria la productora catalana amb més obres fetes el 2015, amb 5 llargmetratges, però la que va obtenir més ingressos (10.960.903,63 €) va ser Ikiru Films, encara que només va estrenar 2 films.

L'estabilitat i, fins i tot, el creixement són tendències que es detecten també dins l'àmbit de l'explotació domèstica (SGAE, 2016). El DVD, però, continua el previsible i progressiu descens pel que fa a la venda directa (SGAE, 2016): davant de les 6.666.604 unitats venudes el 2014, el 2015 se'n van vendre 6.030.235. Així, doncs, la recaptació total de 2015 va quedar en 39.161.262 € (davant dels 40.401.633 € de 2014). Per contra, el Blu-ray s'ha estabilitzat i les xifres totals han acabat essent positives, ja que el 2015 se'n van vendre 2.775.314 còpies (davant de les 2.641.980 de 2014), que van recaptar 25.873.660 € (22.307.929 € l'any anterior). Malgrat això, aquesta finestra és una opció en declivi: si sumem els guanys generats per ambdós formats, el 2015 obtenim una xifra de 65.034.922 € (el 2010 es van assolir 94.120.240 € només per la venda de còpies de DVD). De fet, un informe de l'Observatori Europeu de l'Audiovisual indica que la regressió del mercat domèstic físic és imparable i irrecuperable, amb una xifra de pèrdues totals entre 2010 i 2014 de 3,7 mil milions d'euros. El mateix text situa com una de les raons de la caiguda "la preferència de les noves generacions per l'accés abans que per la propietat" (CABRERA BLÁZQUEZ et al., 2016: 12). Són les plataformes digitals les que estan cridades a rellevar els formats físics en el consum domèstic.

A Europa el 2014 el vídeo a la carta (en anglès *video on demand* o VOD) ha viscut una pujada del 172,03% en relació a les dades del 2010, ja que ha passat de 919 milions a 2,5 mil milions d'euros (CROCE, GRECE, 2015: 3), la qual cosa suposa una taxa de creixement anual compost (CAGR, per les seves sigles en anglès) del 28%, tot i que, per exemple, ja entre el 2013 i el 2014 la taxa va ser del 37%. A Espanya les xifres dels darrers anys s'acosten a la mitjana europea: els guanys generats pel vídeo a la carta el 2013 van ser de 43,3 milions d'euros, i van pujar a 62,5 milions

Taula 7. Llargmetratges catalans amb més recaptació a Catalunya (2015–2016)

2015				
	Títol	Estrena	Espectadors	Recaptació (€)
1	<i>Atrapa la bandera</i>	28-08-2015	326.023	1.953.717
2	<i>Ahora o nunca</i>	19-06-2015	250.563	1.615.710
3	<i>Truman</i>	30-10-2015	136.728	827.367
4	<i>Anacleto: agente secreto</i>	04-09-2015	119.097	825.467
5	<i>Palmeras en la nieve</i>	11-09-2015	91.707	635.421
2016				
	Títol	Estrena	Espectadors	Recaptació (€)
1	<i>Un monstruo viene a verme</i>	07-10-2016	765.716	4.729.827
2	<i>Palmeras en la nieve</i>	11-09-2015	255.737	1.757.207
3	<i>El pregón</i>	08-03-2016	117.209	769.927
4	<i>El hombre de las mil caras</i>	23-09-2016	73.591	492.046
5	<i>Zipi y Zape y la Isla del Capitán</i>	24-07-2016	75.259	426.209

Font: SGAE (2016) i comunicació personal amb l'ICEC (febrer de 2017).

el 2014 —un creixement del 44,34%— (CROCE, GRECE, 2015: 4). És innegable que aquest fenomen anirà a l'alça en l'entorn de progressiva eliminació de les fronteres digitals que propugna la Unió Europea. El projecte de mercat únic digital per a 2016–2017 preveu la substitució dels mercats estatals per un espai únic de referència en el comerç de drets, la provisió de serveis al ciutadà i la protecció de la propietat intel·lectual, amb un gran impacte potencial sobre el sector audiovisual. El 6 de maig de 2015 la Comissió Europea va fer l'anunci oficial de la nova política (COMISSIÓ EUROPEA, 2016), que té com a objectiu aconseguir la portabilitat dins l'espai europeu dels continguts adquirits en línia, a fi d'eliminar el bloqueig territorial existent actualment.

A Catalunya les repercussions que pugui tenir l'extensió massiva del VOD s'hauran d'interpretar no només en clau industrial sinó també cultural i lingüística. Perquè als beneficis potencials d'aquesta nova finestra s'hi oposa la incertesa tant pel que fa a l'acceptació per part de les diverses plataformes d'obres realitzades originàriament en català com a les possibilitats que les plataformes de comercialització de vídeo a la carta ofereixin les obres realitzades en altres llengües en versió doblada o subtitulada en català. Per exemple: els anys 2015 i 2016, Yomvi va renovar l'acord subscrit amb el Departament de Cultura el 29 de maig de 2014, i preveu oferir a final de 2017 un total de 610 títols subtitulats en català, entre pel·lícules i temporades de sèries, a canvi d'una subvenció anual de 85.000 € (VilaWeb.cat, 11-7-2016).²³ També Filmin, la plataforma catalana, té un canal específic de cinema doblat o subtitulat en català, però amb una oferta de només 364 títols sobre un catàleg de 6.999, la qual cosa equival al 5,20%.²⁴ Netflix, en canvi, només compta amb 4 títols en català en tot el seu catàleg (també compta amb 14 films que, tot i disposar de còpia doblada al català feta a partir de subvencions de la Generalitat, no són accessibles en aquest idioma, com explica RacóCatalà.cat, 4-11-2016).²⁵ HBO, per la seva banda, no ofereix a dia d'avui continguts en català (RacóCatalà.cat, 21-11-2016).

La resta d'indicadors catalans (ICEC, 2016) apunten a una bonança equiparable a l'observada a Espanya: el nombre total d'espectadors passa de 17.540.570 el 2014 a 18.984.036 el 2015 (un 8,22% més), amb una recaptació de 109.785.309 € i 121.180.001 € (un augment

22. Per poder establir la comparació: el 2015 es van estrenar 148 films dels Estats Units d'Amèrica, i 59, un 39,86%, ho van fer amb més de 300 còpies, incloent-hi els 20 que ho van fer amb més de 500 (ICAA, 2016b).

23. Vegeu VILAWEB (2016): "Ampliació: Movistar+ renova l'acord amb la Generalitat per incrementar l'oferta de cinema subtitulat i doblat al català". *VilaWeb* [En línia]. Barcelona: 11 de juliol. www.webcitation.org/6pIciU7RT

24. I al 2,91% en el cas de les sèries: de les 203 que a data de 14 de març ofereix la plataforma, només 6 es poden veure en català.

25. Vegeu RACÓCATALÀ (2016) "Netflix continua discriminant els usuaris catalanoparlants". *Racó Català* [En línia]. Barcelona: 4 de novembre. www.webcitation.org/6rVC19yJZ

**Però aquesta
tònica general no
hauria d'amagar
que la recuperació
es deu en bona
mesura a l'èxit
d'obres puntuals**

del 10,37%), respectivament. No obstant això, el sector arrossega als mateixos problemes.

A la taula 7 veiem que la relació de títols més taquillers durant el bienni és encapçalada pel fenomen de l'any, *Un monstruo viene a verme*. Però després de *Palmeras en la nieve* (que és present tots dos anys i assoleix uns ingressos agregats de 2.392.628 €), cap altra pel·lícula arriba als 2 milions d'euros. Per sota d'aquesta, el les xifres d'assistència cauen en picat, i ja el quart film de la llista obté tan sols un 9,61% dels espectadors de la pel·lícula més vista. És a dir que sense l'impacte del llargmetratge de J. A. Bayona, el còmput total tampoc no donaria a Catalunya peu a l'optimisme.

Com a coda, i prenent com a cas d'estudi *Un monstruo viene a verme*, val a dir que dels 765.716 espectadors que va tenir, 722.175 van anar a veure la versió doblada al castellà, 28.611 la versió original subtítulada en castellà i només 14.930 la versió doblada en català (no es va oferir versió subtítulada en català), la qual cosa suposa un 1,95% del total.²⁶ Podem afirmar, per tant, que la indústria catalana és capaç de crear obres atractives, però li resta per resoldre la qüestió de l'idioma.

5. Conclusions

A la vista de les dades presentades, podem concloure que aquest bienni ha estat el de la recuperació en pràcticament totes les variables disponibles. Però aquesta tònica general no hauria d'amagar que aquesta recuperació es deu en bona mesura a l'èxit d'obres puntuals, empeses per les maquinàries publicitàries dels conglomerats mediàtics. El fet que la nova legislació estigui pensada per afavorir l'estratègia de producció d'aquests grups ens porta a pensar que el manteniment d'aquesta estabilitat dependrà de l'encert d'un petit grapat de films i que qualsevol sotrac imprevist podria resultar en un daltabaix en els resultats dels propers anys. Els riscos són, doncs, considerables, i existeix el perill de caure en l'autocomplaença, en funció dels resultats globals d'uns quants films. La realitat és que el gruix de la producció espanyola passa desapercbut i que més d'una quarta part ni tan sols no s'estrena.

Per veure si les noves polítiques ajudaran a sostenir aquesta tendència o si, per contra, provocaran una reducció de la producció, ens haurem de fixar en com afecten al conjunt dels professionals del cinema i com repercuteixen també en la diversitat industrial i cultural del panorama cinematogràfic general. A més, en el cas concret català, que en termes industrials fa gala de bona salut, a aquest factor se li hauran de sumar els efectes que els nous mecanismes d'explotació i les noves plataformes digitals —que es troben en ple procés d'expansió i consolidació— poden tenir. No només influiran en els hàbits tradicionals d'assistència a les sales, sinó en l'accés a obres en català —ja siguin originals, doblades o subtítulades—, que en les circumstàncies actuals ja presenten unes xifres de seguiment molt precàries. Hem vist, a tall d'exemple, com una pel·lícula de gran atractiu comercial com *Un monstruo viene a verme* no va tenir ni un 2% de públic a la versió en català. Així que l'assistència a les versions en català només fuig de la marginalitat en casos excepcionals,

26. Dades proporcionades per l'ICEC en comunicació personal, febrer de 2017.

fet que s'ha d'afegir al precari volum que presenta la producció rodada directament en aquesta llengua.²⁷

Tampoc no conviden a l'optimisme ni l'escadusser percentatge que les plataformes digitals espanyoles més importants reserven a obres creades o subtitulades en català, ni molt menys la situació a les plataformes estrangeres, com ara Netflix o HBO, on la presència de la nostra llengua és, merament testimonial o directament inexistent, com s'ha vist.

A les portes de la posada en marxa del mercat únic digital, la qüestió de la llengua esdevé un repte d'alçada per a les nostres institucions.

**La presència
del català és
residual tant a
les plataformes
digitals
espanyoles com a
les estrangeres**

6. Referències

ASOCIACIÓN PARA LA INVESTIGACIÓN DE MEDIOS DE COMUNICACIÓN (2016): *“Prácticamente completada la digitalización de las salas de cine”*. AIMC [En línia]. Madrid: Asociación para la Investigación de Medios de Comunicación. www.webcitation.org/6pHKh1zaM

CABRERA BLÁZQUEZ, Francisco; CAPELLO, Maja; GRECE, Christian; VALAIS, Sophie (2016): *VOD, platforms and OTT: which promotion obligations for European works?* [En línia]. Estrasburg: IRIS Plus, European Audiovisual Observatory. www.obs.coe.int/documents/205595/8351541/IRIS+plus+2016-3+VOD,%20platforms+and+OTT+which+promotion+obligations+for+European+works.pdf/417220bb-eed3-4d82-94ceda818a447ae7

COMISIÓN EUROPEA (2016): *Una estrategia para el mercado único digital de Europa* [En línia]. Brussel·les: Comisión Europea. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0192&from=EN>

CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA (CAC) (2016a): *Llibre blanc de l'audiovisual de Catalunya* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. www.webcitation.org/6pHKrhWyr

CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA (CAC) (2016b): *Informe 2015. L'audiovisual a Catalunya* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. www.webcitation.org/6pHKvxGKm

CORBELLA, Joan M. (2016): *“La producció catalana en el nou ordre audiovisual mundial”*. OPA [En línia]. Barcelona: Observatori de la Producció Audiovisual (Universitat Pompeu Fabra). www.webcitation.org/6pHKzONWr

CORPORACIÓ CATALANA DE MITJANS AUDIOVISUALS (2015): *“La Direcció de la CCMA explica els motius pels quals no és possible assumir la proposta del Comitè de televisió sobre l'eliminació i retorn del descompte del 5% (RAV)”*. CCMA [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. www.webcitation.org/6pHMLu1fF

CORPORACIÓ CATALANA DE MITJANS AUDIOVISUALS (CCMA) (2016): *Memòria anual d'activitats* [En línia]. Barcelona: Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals. www.webcitation.org/6pHMSHmr9

27. Aquestes dades coincideixen plenament amb les comentades al capítol 1 d'aquest informe. Per tal d'ampliar la interpretació dels consums culturals en català, vegeu el capítol “Espais comunicatius i llengua”.

- CROCE, Laura; GRECE, Christian (2015): *Trends in video-on-demand revenues* [En línia]. Estrasburg: European Audiovisual Observatory. www.obs.coe.int/documents/205595/264625/OBS++REFIT++Note+B.2+VOD+revenues.pdf/7fcc4cd6-ff65-4784-8954-1fbcd8ed6ec6
- DEPARTAMENT DE CULTURA (2015): *Balanç de govern. Departament de Cultura 2011/2015. Resum executiu* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. www.webcitation.org/6pHMcNz2N
- DEPARTAMENT DE CULTURA (2016a): *Memòria del Departament de Cultura 2015. Síntesi 1: dades d'activitat* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. www.webcitation.org/6pHfkV6OQ
- DEPARTAMENT DE CULTURA (2016b): *Memòria del Departament de Cultura 2015. Síntesi 2: dades pressupostàries* [En línia]. Barcelona: Generalitat de Catalunya. www.webcitation.org/6pHfsAe5p
- FACUA (2016): *Estudio comparativo sobre los precios de los cines en 52 ciudades españolas* [En línia]. Sevilla: FACUA. www.webcitation.org/6pHfzOapX
- FAPAE (2016): *Memoria FAPAE 2015* [En línia]. Madrid: FAPAE. www.webcitation.org/6pHg9zima
- FUNDACIÓN SGAE (2016): *Anuario SGAE de las artes escénicas, musicales y audiovisuales 2016* [En línia]. Madrid: Fundación SGAE. www.anuariosgae.com/anuario2016/home.html
- GABINETE DE PRENSA MEDIASET ESPAÑA (2017): *“Telecinco Cinema, líder del cine español por tercer año consecutivo con el 42,8% de cuota de taquilla, 39,4 M € de recaudación y casi siete millones de espectadores”*. Mediaset [En línia]. Madrid: Mediaset España. www.webcitation.org/6pIb6QeWM
- INSTITUT CATALÀ DE LES EMPRESES CULTURALS (2016a): *Memòria de l'Institut Català de les Empreses Culturals 2015* [En línia]. Barcelona: Institut Català de les Empreses Culturals. www.webcitation.org/6pHgKV9y
- INSTITUTO DE CINEMATOGRAFÍA Y DE LAS ARTES AUDIOVISUALES (ICAA) (2016a): *“Estadística de cinematografía: producción, exhibición, distribución y fomento”*. ICAA [En línia]. Madrid: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. www.webcitation.org/6pHgPbMGN
- INSTITUTO DE CINEMATOGRAFÍA Y DE LAS ARTES AUDIOVISUALES (ICAA) (2016b): *Boletín informativo 2016: películas, recaudación, espectadores* [En línia]. Madrid: Instituto de la Cinematografía y de las Artes Audiovisuales. www.webcitation.org/6qqEOdBJr
- PLATAFORMA PER LA LLENGUA (2015): *Informe sobre les grans distribuïdors i el doblatge en català* [En línia]. Barcelona: Plataforma per la Llengua. www.plataforma-llengua.cat/media/upload/pdf/informe-grans-distribuïdors_des-2015_1453277760.pdf